

PRIKAZ KNJIGE

John Bolton

THE ROOM WHERE IT HAPPENED (A WHITE HOUSE MEMOIR) Simon & Schuster, New York, 2020.

Pripremio:

Faris Hasanović, BA

Nova knjiga Johna Boltona, bivšeg ambasadora Sjedinjenih Američkih Država pri Ujedinjenim nacijama, ali i doskorašnjeg savjetnika za nacionalnu sigurnost aktuelnog američkog predsjednika – Donalda Trumpa, definitivno je do temelja uzburkala političku javnost u Washingtonu. Ovaj visoki dužnosnik, inače iskusni američki „operativac“ koji je prethodno služio u tri republikanske administracije u Bijeloj kući, u svom najnovijem bestselleru simboličnog naziva „The Room Where It Happened“ (*Soba u kojoj se sve dogodilo*), kritički se obrušio na prvog čovjeka Sjedinjenih Država zbog načina na koji se donose odluke u Trumpovoj administraciji. Stanje koje je zatekao u Bijeloj kući za vrijeme svog posljednjeg mandata, autor opisuje kao krajnje haotično, pritom koristeći frazu – „bellum omnium contra omnes“ (*rat svih protiv svih*).

U strukturnom smislu, knjiga sadrži ukupno 290 stranica (elektronski A4 format) i podijeljena je u petnaest poglavlja. Njihovi izvorni nazivredom glase:

1. The long march to a West Wing corner office (*Dugotrajni put do zapadnog krila*),
2. Cry: „Havoc!“ and let slip the dogs of war (*Krik pustoša i puštanje ratnih pasa*),
3. America breaks free (*Amerika se oslobađa*),
4. The Singapore Sling (*Singapurški remenik*),
5. A tale of three cities – summits in Brussels, London, and Helsinki (*Bajka o tri grada – samiti u Briselu, Londonu i Helsinkiju*),

6. Thwarting Russia (*Suprotstavljanje Rusiji*),
7. Trump heads for the door in Syria and Afghanistan, and can't find it (*Trump traži izlaz iz Sirije i Afganistana, i ne uspijeva u tome*),
8. Chaos as a way of life (*Haos kao način života*),
9. Venezuela libre (*Slobodna Venecuela*),
10. Thunder out of China (*Grmljavina iz Kine*)
11. Checking into the Hanoi Hilton, then checking out, and the Panmunjom playtime (*Posjeta Hanoi Hiltonu, zatim povratak, te vrijeme za igru u Panmunjomu*),
12. Trump loses his way, and then his nerve (*Trump skreće s puta i gubi živce*),
13. From the Afghanistan counterterrorism mission to the Camp David near miss (*Od afganistanske borbe protiv terorizma do sitnog promašaja u Camp Davidu*),
14. The end of the idyll (*Kraj idile*),
15. Epilogue (*Epilog*).

Usljed nemogućnosti detaljnog predstavljanja svih petnaest poglavlja pojedinačno, nastojat ću prikazati ključna dešavanja koja autor elaborira u sklopu svake od navedenih cjelina. Hronologiju događaja svakako neće biti teško slijediti.

Naime, važno je spomenuti da je autor ovih svojevrsnih „memoara“ – John Bolton, u tzv. *tranzicijskom periodu* (do Trumpovog stupanja na dužnost), bio jedan od favorita za preuzimanje funkcije šefa američke diplomatije (*Secretary of State*), no na kraju je izbor pao na Rexa Tillersona. Kasnije, usljed mnogobrojnih promjena u Trumpovoj administraciji, koja se sve više pokazivala nekoherentnom i tromom u djelovanju, Bolton postaje Trumpov savjetnik za nacionalnu sigurnost.

Nesumnjivo značajan događaj, i to već na početku njegove odiseje u Bijeloj kući, predstavljala je upotreba hemijskog oružja od strane Assadovog režima u Siriji (april 2018. godine), kao eklatantan primjer kršenja međunarodnog javnog prava (referirajući se prvenstveno na UN-ovu Konvenciju o hemijskom oružju iz 1993. godine). Upravo ovaj postupak sirijskih vlasti bio je povod za trilateralnu (SAD – Velika Britanija – Francuska) vojnu kampanju na određene vojne ciljeve pod kontrolom Assadovog režima. Navedena akcija je kasnije bila kritikovana od strane Antonia Guterresa, Generalnog sekretara UN-a, zbog

izvođenja iste bez potrebne prethodne saglasnosti Vijeća sigurnosti UN-a). Očigledno je kako su kritike „prvog čovjeka“ Ujedinjenih nacija u ovom slučaju potpuno deplasirane i neutemeljene, jer je vojna sila bila u svakom pogledu srazmjerna i podređena ostvarivanju legitimnog cilja (što zaštita temeljnih ljudskih prava i sloboda nesumnjivo jeste).

Ništa manje sporna nije bila ni Trumpova odluka da povuče SAD iz međunarodnog sporazuma postignutog s Iranom 2015. godine (za vrijeme Obamine administracije), a koji se tiče nuklearnog naoružanja, posebno uzevši u obzir način „prosuđivanja“ američkog predsjednika prilikom donošenja odluke koja potencijalno može imati dalekosežne posljedice po globalnu sigurnost, o čemu Bolton detaljno govori u svom djelu.

Gotovo pa povijesni susret Donalda Trumpa i Kim Jong-una u Singapuru 2018. godine, najbolji je indikator kako u pregovorima između diktatora (koji personificira jedan nehumani i krajnje autokratski režim u Sjevernoj Koreji) i demokratskog lidera – ma kako se isti zvao – riječi i obećanja ne igraju značajnu ulogu. Ovo saznanje je u najmanju ruku porazno za sve „pacifiste“ širom svijeta, koji i dalje vjeruju u premoć diplomatije i međunarodnih pravnih normi i uzusa nad ekonomskom i vojnom silom države. U takvim okolnostima, *denuklearizacija* zemalja poput Irana ili Sjeverne Koreje postaje nemoguća misija.

Brojni NATO summiti također su bili surovi pokazatelj nerazumijevanja, te postojanja sve većeg razdora između Sjedinjenih Država predvođenih Trumpom (koji, prema onome što nam Bolton prezentira, nije u stanju razumjeti dugoročne posljedice svojih akcija na međunarodnom planu) i ostalih saveznika. Dovodjenjem u pitanje opstojnosti i primjene člana 5. Sjevernoatlantskog sporazuma (koji kaže da se napad na jednu NATO članicu smatra napadom na sve njih), definitivno kompromituje postojeći sistem kolektivne odbrane, što dakako neće doprinijeti očuvanju globalnog mira i sigurnosti, što predstavlja glavni cilj osnivanja krovne međunarodne organizacije poput UN-a (nedvosmisleno izražen u Povelji).

Sada već famozni susret Trumpa i Putina u Helsinkiju, percipiran je u javnosti kao debakl američke strane predvođene predsjednikom Trumpom. Ne bez razloga. Dalje zaoštavanje odnosa Rusije i Sjedinjenih Država nastavilo se i u 2019. godini, kada je Trump odlučio (naprasno i nepromišljeno) napustiti strateški važan „INF Treaty“

(tekovina još iz vremena Hladnog rata), kojim se ograničava upotreba nuklearnih projektila srednjeg dometa od strane država ugovornica. U kontekstu toga, Bolton problematizira sve jaču i prisutniju ulogu međunarodnog običajnog prava u spomenutoj materiji, što ne može biti ništa drugo do pozitivna stvar za stabilnost međunarodnog pravnog poretka.

Odnos Trumpa i Erdogana (posebno zategnut zbog hapšenja pastora Andrewa Brunsona) ponovo zorno ilustrira kako je kombinacija političkog i ekonomskog pritiska na drugu stranu mnogo efikasniji mehanizam za postizanje vlastitih ciljeva, negoli davanje eventualnih ustupaka tokom mučnih i dugotrajnih pregovora.

Fijasko Trumpove administracije na polju vanjske politike nastavio se i prilikom rješavanja pitanja nedemokratskih režima na zapadnoj hemisferi (prije svega u Venecueli, Kubi i Nikaragvi). Neuspješan je bio pokušaj svrgavanja Madurovog režima u Venecueli, pod vodstvom lidera opozicije i ujedno tadašnjeg čelnika najvišeg zakonodavnog tijela u zemlji – Juana Guaidoa. Nisu pomogle ni žestoke ekonomske sankcije SAD-a, obzirom da je diktator Maduro (uz svesrdnu pomoć Rusije i duboko infiltriranih kubanskih snaga) ipak opstao na vlasti i preživio državni udar. To će, na veliku žalost tamošnjeg stanovništva, posljedično značiti dalje urušavanje sistema ljudskih prava i sloboda u ovoj (sve više izoliranoj) južnoameričkoj državi. Pravovremena vojna intervencija Sjedinjenih Država i saveznika (u načelu, doduše, protivna međunarodnom pravu, iako bi se o tome dalo diskutovati) mogla je promijeniti ishod navedene krize.

Ni u bilateralnim odnosima s Kinom nije bilo značajnijeg uspjeha Trumpove administracije. Upravo suprotno. Kineska prijetnja američkoj dominaciji je sve veća i ozbiljnija. Pitanje krađe intelektualnog vlasništva, izigravanje koncepta slobodne trgovine prema WTO standardima, nezakoniti državni poticaji za ekonomiju, kontinuirano vršenje valutnih manipulacija, cyber - napadi i mnogi drugi problemi nisu pravovremeno prepoznati, a kamoli riješeni pod vodstvom Donalda Trumpa. Niko nije postavio ni pitanje odgovornosti kineskih vlasti za nastanak i širenje pandemije COVID - 19.

Kao suštinski pogubne (za američki utjecaj na Bliskom istoku, naravno) poteze na vanjskom planu, Bolton vidi brzopleto i nepripremljeno povlačenje američkih vojnih snaga iz Sirije, kao i nedavno postignuti sporazum s Talibanima u Afganistanu - čime je Trumpova administracija (prije svega vođena njegovim „nepogrešivim instink-

tom“ i političkim voluntarizmom) teroriste praktično „nagrada“ pozicijom legitimne pregovaračke strane!

U posljednjem poglavlju, Bolton se osvrnuo i na ukrajinski skandal, koji je bio „okidač“ za pokretanje postupka smjene američkog predsjednika (tzv. *impeachment*) u Predstavničkom domu američkog Kongresa, no koji je na koncu, usljed ogromne polarizacije na političkom spektru i traljavo provedene istrage, završio fijaskom u Senatu s republikanskom većinom. Kao posljedica takvog razvoja događaja, Trump je bio oslobođen optužbi da je ucjenjivao novoizabrane ukrajinske vlasti da sprovedu istragu protiv njegovih političkih protivnika – porodice Biden (konkretno Huntera Bidena, i to zbog obnašanja funkcije u nadzornom odboru jedne ukrajinske kompanije iz energetskog sektora, još u vrijeme kada je njegov otac - Joe Biden - bio američki potpredsjednik i imao moć da utiče na takve odluke).

I sama pomisao da bi navedene tvrdnje mogle biti istinite, izaziva ni manje ni više nego odbojnost i gađenje nijemog posmatrača prema trenutnoj administraciji u Bijeloj kući, koja je (kako sada stvari stoje) od početka svog mandata uspješno proizvodila jedino međunarodne sigurnosne krize, ali i brojne skandale i afere bez presedana, čime je ozbiljno ugrozila godinama brižno građeni geostrateški primat Sjedinjenih Država.